

Pohjoisin Lappi

**PERHEHOITOA JA PALVELUYRITTÄJYYTTÄ
1.1.2017-15.4.2019**

LOPPURAPORTTI

Sisällys

1 HANKKEEN TOTEUTTAJA	3
2 HANKKEEN NIMI JA HANKETUNNUS	3
3 YHTEENVETO HANKKEESTA	3
4 RAPORTTI HANKKEEN TOIMINNOISTA	4
4.1 Hankkeen tavoitteet ja toiminta	4
4.1.1 Hankkeen yleistavoitteet.....	4
4.1.2 Hankkeen erityistavoitteet	4
4.2 Hankkeen toteutus	5
4.2.1 Yhteistyö eri toimijoiden kanssa.....	5
4.2.2 Ikäihmisten perhehoidon valmennuskurssit	6
4.2.3 Tutustumiskäynnit ikäihmisten perhekoteihin.....	7
4.2.4 Ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeet ja muut materiaalit	7
4.2.5 Ikäihmisten perhehoidon alueellinen kehittämistyö.....	8
4.2.6 Palveluyrittäjien ja yrittäjyydestä kiinnostuneiden ohjaaminen	9
4.2.7 Kyselyt palveluyrittäjyydestä kiinnostuneille	9
4.3 Viestintä.....	10
4.3.1 Infotilaisuudet ja muu tiedottaminen	10
4.3.2 Hankkeen internetsivut	11
4.3.3 Video ikäihmisten perhehoidon valmennuksesta	11
4.3.4 Somepäivitykset.....	12
4.3.5 Lehtiartikkelit.....	12
4.4 Asiantuntijapalvelujen käyttö.....	13
4.5 Hankkeen toteutuksen aikainen organisaatio.....	13
4.6 Kustannukset ja rahoitus	13
4.7 Raportointi ja seuranta.....	14
4.8 Toteutusoletus ja riskit	14
5 HANKKEEN TULOKSET, HAVAINNOT JA ARVIOINTI	15
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ESITYKSET JATKOTOIMENPITEIKSI	17
7 ALLEKIRJOITTAJAT JA PÄIVÄYS.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
8 LIITTEET	18

1 HANKKEEN TOTEUTTAJA

Leader Pohjoisin Lappi ry

2 HANKKEEN NIMI JA HANKETUNNUS

Hankkeen nimi: Perhehoitoa ja palveluyrittäjyyttä

Hankepääätösnumero:

35798

Hankkeen

toteutusaika:

10.4.2017

-

15.4.2019

3 YHTEENVETO HANKKEESTA

Hankkeen päämääränä oli parantaa alueen kylien ja maaseudun asukkaiden sote- ja hyvinvointipalveluiden saatavuutta yrittäjyyden uusilla toimintamalleilla ja näin edistää alueen työllisyyttä ja yrittäjyyttä, ihmisen hyvinvointia ja alueen vetovoimaa. Hankkeen tavoitteena oli luoda paikallista, verkostoitunutta ja järjestöyhteistyötä tekevää soteyrittäjyyttä sekä tehdä ikäihmisten perhehoito tunnetuksi ja toimivaksi toimintamuodoksi alueella.

Hankkeessa levitettiin tietoa ikäihmisten perhehoidosta ja soteyrittäjyydestä pitämällä infotilaisuuksia ja esitelyjä alueen asukkaille, eri yhteisöille ja kuntien toimijoille. Kuntien toimijoita tuettiin ikäihmisten perhehoidon ja palveluyrittäjyyden kehittämisessä työstämällä heidän kanssaan yhteistyössä ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeet kaikkiin hankealueen kuntiin sekä palvelusetelin sääntökirjoja ja palveluseteliyrittäjäksi hakulomakkeita osaan kunnista. Ikäihmisten perhehoidon valmennuskursseja vedettiin hankkeen aikana. Tutustumiskäyntejä ikäihmisten perhekoteihin järjestettiin perhehoidosta kiinnostuneille ja kuntatoimijoille. Palveluyrittäjyydestä kiinnostuneita ohjattiin henkilökohtaisesti ja infotilaisuuksissa. Palveluyrittäjyydestä kiinnostusta kartoitettiin kyselyllä. Alueellista ikäihmisten perhehoidon kehittämistä tuettiin järjestämällä verkostopäiviä ja kokoamalla palaverissa alueelliset ikäihmisten perhehoidon palkkiot, kulukorvaukset, perhehoitajan vapaapäivät ja asiakasmaksut. Viestintää toteutettiin nettisivuina, perhehoidon valmennuksen esittelyvideona, somepäivityksinä ja lehtiartikkeleina.

Hankkeen toiminta-alueena oli Leader Pohjoisin Lappi ry:n alueen kunnat: Utsjoki, Inari, Sodankylä, Pelkosenniemi, Savukoski, Kemijärvi ja Salla. Hankkeen pääasiallisena kohderyhmänä olivat potentiaaliset soteyrittäjyydestä ja ikäihmisten perhehoitajuudesta kiinnostuneet toiminta-alueen asukkaat sekä toimijat. Hyödynsaajina alueen maaseudun asukkaat parantuneina palveluina ja lisääntyneinä työtilaisuuksina.

Hanke laitettiin vireille 31.10.2016 ja hanke päätös tuli 13.3.2017. Hanke oli Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (2014-2020) sekä Lapin alueellisen maaseudun kehittämisstrategian mukainen kehittämis-hanke. Hanke vastasi ohjelman toimenpiteeseen maaseudun palvelujen kehittämisen kannalta. Hankkeen alkuperäinen päättämispäivä oli 31.3.2019, mutta jatkoa haettiin vuoden 15.4.2019 saakka, jotta kaikki suunnitellut toimet saatiin toteutettua.

Hankkeen projektipäällikkö aloitti työnsä 10.4.2017 toimipisteensä Sodankylä. Myöhemmin aloitti työnsä kaksi projektityöntekijää toimipisteinänsä Ivalo ja Kemijärvi.

Hankkeelle nimettiin ohjausryhmä, joka koostui Leader Pohjoisin Lappi ry:n hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen nimeämistä edustajista, ELY-keskuksen edustajasta sekä sotetoimijoiden edustajista. Ohjausryhmässä toimivat seuraavat henkilöt:

- Marjatta Pekkarinen, LPL ry:n hallituksen jäsen, (puheenjohtaja)
- Eeva-Maarit Aikio, Utsjoen kunta, LPL ry:n hallituksen jäsen
- Tapio Kukkola, LPL ry:n hallituksen puheenjohtaja
- Eija Harju, Lapin ELY-keskus
- Kirsi Kangas, Sallan kunta, (varajäsen: Mika Tenhunen, Pelkosenniemen kunta)
- Liisa Niiranen (myöhemmin Johanna Lohtander), Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (varajäsen Marko Palmgren, Lapin Liitto)
- Mirja Laiti, Inarin kunta (varajäsen Mari Palolahti, Inarin kunta)
- Ritva-Leena Vierelä, yrittäjä, Sodankylä (varajäsen Sari-Anne Mattila, yrittäjä, Sodankylä)

Ohjausryhmä on kokoontunut vuoden 2017 aikana 2 kertaa, vuoden 2018 aikana 2 kertaa ja vuonna 2019 yhden kerran. Kokouksiin oli mahdollista osallistua Skypen välityksellä ajan säästämiseksi pitkistä välimatkoista johtuen

4 RAPORTTI HANKKEEN TOIMINNOISTA

4.1 Hankkeen tavoitteet ja toiminta

Hankkeen päämääränä oli parantaa alueen kylien ja maaseudun asukkaiden sote- ja hyvinvointipalveluiden saatavuutta yrittäjyyden uusilla toimintamalleilla ja näin edistää alueen työllisyyttä ja yrittäjyyttä, ihmisen hyvinvointia ja alueen vetovoimaa. Päämääränä oli juurruttaa soteyrittämisen ja tähän liittyvän kunta- ja järjestöyhteistyön sekä perhehoidon kulttuuri Lapin kyliin ennen uuden sotealueen käynnistymistä.

4.1.1 Hankkeen yleistavoitteet

Hankkeella oli kaksi päätavoitetta:

1. Luoda paikallista, verkostoitunutta ja järjestöyhteistyötä tekevä soteyrittäjyyttä, jotta uuden sotealueen aloittaessa toimintansa alueen kunnissa ja kylissä on potentiaalia sotepalveluiden tuottamiseen ostopalveluna ja maaseudun asukkailla todellinen valinnanvapaus.
2. Tehdä ikäihmisten perhehoito tunnetuksi ja toimivaksi vaihtoehdoksi alueella ja koko Lapissa

4.1.2 Hankkeen erityistavoitteet

Hankkeen erityistavoitteet olivat:

- lisätä yleistä tietoisuutta soteyrittämisen mahdollisuuksista soteuudistuksen kynnyksellä, eri liiketointamamahdollisuuksista ja palvelutuotantomalleista (sis. 3 –sektori)
- lisätä yleistä tietoisuutta ikäihmisten perhehoidosta ja sen eri toimintamalleista vaihtoehtona palvelu- ja laitosasumiselle ja työllistymiselle kylissä
- rakentaa yrittäjien välistä sekä yrittäjien ja kunnan välistä yhteistyötä sotepalvelujen tuottamiseen ja organisoimiseen
- rakentaa yrittäjien ja järjestöjen välistä yhteistyötä kylien palvelujen tuottamisessa
- auttaa yrittäjyyden näkökulmasta kuntia kehittämään omia toimintakäytäntöitään yrittäjyyttä suosivaksi

- tuoda alueen toimijoiden tietoisuuteen hyvä palvelustelimalleja (joustavat käytännöt myöntämisessä, kannustavuus oman rahan käyttöön)
- levittää tietoa ja kokemuksia välittäjäorganisaatiomallista ja osuustoiminnallisuudesta (Sodankylän pilotti, Osuuskunta työllistä itsesi) ja näin edistää vastaavatyypisten toimintamallien syntyä muille alueille
- lisätä potentiaalisten yrittäjien kiinnostusta soteyrittäjyyteen ja hankkeen tukemana aikaansaada 20 uutta sotealan yritystä tai osuuskuntatoimijaa
- aikaansaada konkreettisia, toimivia esimerkkejä perhehoidosta pohjaksi mallin leviämiseksi, vähintään 1 perhehoitaja per kunta hankkeen tukemana
- lisätä perhehoidon koulutuksen ja perhehoidon kouluttajakoulutuksen käyneitä potentiaali- alueille ja tiedon ja innostuksen mallin leviämiseksi lisäämiseksi
- tukea perhehoitajien kuntien vastuuhenkilöiden verkostoitumista ja selvittää perhehoidon yhteisen koordinoinnin tarve ja edellytykset
- laatia perhehoidon opas omaiselle ja hoidettavalle: yleinen osio ja kunnittain lisättävä osio

4.2 Hankkeen toteutus

4.2.1 Yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Kuntatoimijoiden kanssa tehtiin hankkeessa tiivistä yhteistyötä ikäihmisten perhehoidon ja palveluyrittäjyyden kehittämiseksi. Ikäihmisten perhehoitoa käytiin ensin esittelemässä hankealueen sosiaali- ja terveystoimien johtajille sekä luottamustoimeen lautakunnille. Sen jälkeen pidettiin suunnittelupalavereita varsinaiseen kehittämistyöhön osallistuneiden kanssa. Kuntien organisaatorakenteista johtuen eri kunnissa prosessiin osallistui eri toimihenkilöitä. Ennen toimintaohjeiden hyväksymistä joissakin kunnissa käytiin vielä esittelemässä ikäihmisten perhehoitoa vanhus- ja vammaisneuvostoille ja lautakunnille. Toimeksiantosopimuksia kotiin annettavaan perhehoitoon laadittiin yhteistyössä perhehoitajan ja kunnan toimijoiden kanssa.

Palveluyrittäjyyden kehittämiseksi kuntien kanssa tehtiin yhteistyötä laatien kunnille palvelusetelien sääntökirjoja tai tiedottamalla niistä. Sodankylän yrittäjille tiedotettiin sähköisen palvelusetelin käyttöönotosta ikäihmisten palveluissa, järjestettiin heille infotilaisuuksia asiasta yhteistyössä kunnan kanssa ja sähköistä palveluseteliä ylläpitävän yrityksen kanssa järjestettiin koulutustilaisuuksia. Kunnan kanssa yhteistyössä työstettiin lomaketta, jolla yrittäjät voivat hakeutua palveluseteliyrittäjiksi.

Yhteistyö valtakunnallisen Perhehoitoliiton kanssa oli myös kiinteää. Hankkeen projektityöntekijät osallistuivat Perhehoitoliiton järjestämään ikäihmisten perhehoidon kouluttajakoulutukseen. Ikäihmisten perhehoidon valtakunnallisille verkosto- ja kehittämispäiville myös osallistuttiin. Perhehoitoliiton esittelymateriaalia jaettiin hankkeen tilaisuuksissa ja valmennuskurssien materiaalit tilattiin Perhehoitoliitosta. Vuoropuhelua Perhehoitoliiton asiantuntijoiden kanssa erilaisissa ongelmatilanteissa ja kokemustiedon saamiseksi käytiin myös ahkerasti puhelimitse ja sähköpostin välityksellä.

STM:n kärkihankkeen I&O (*Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa*) tehtiin yhteistyötä hankkeen aikana ikäihmisten perhehoidon alueellisessa kehittämistyössä. Yhteistyötä jatkettiin I&O hankkeen päätyttyä ja muutosagentin siirryttyä Lapin Liiton maakunnalliseen sotevalmisteluun. Hankkeen loppuvaiheessa järjestettiin Lapin Liiton sotevalmistelun ja ennakoituvuuden sekä Sitran kanssa yhteistyössä SOTEUTTAMO 2 -tilaisuudet Kemijärvellä ja Sodankylässä. Näissä tilaisuuksissa kartoitettiin soteyrittämisen mahdollisuuksia ja tulevaisuutta Lapissa.

Omaishoitajaliiton aluetyöntekijän kanssa järjestettiin omaishoidon tilaisuus Kemijärvellä ja Omaisoiva -tilaisuudessa esiteltiin ikäihmisten perhehoitoa Ivalossa. Lapin Liiton Arjen Turvaa -tapahtumassa Sevettijärvellä myös esiteltiin ikäihmisten perhehoitoa sekä SamiSoster ry:n ylläpitämällä Mokta-tuvalla Sodankylässä.

Seudullisten yrityspalveluneuvojien kanssa tehtiin yhteistyötä ohjaten palveluyrittäjyydestä kiinnostuneita heidän luokseen yritysneuvontaan. Ohjausta ja neuvontaa annettiin myös ryhmänä.

Lapin Yliopiston Hyvinvointialan naisyrittäjyys (HYVE) -hankkeen kanssa yhteistyössä järjestettiin tilaisuus yrittäjille ja yrittäjyydestä kiinnostuneille Kemijärvellä. Tilaisuudessa esiteltiin soteuudistuksen mahdollisuuksia yrityksille ja kerrottiin hankkeista.

4.2.2 Ikäihmisten perhehoidon valmennuskurssit

Hankealueen kuntien kanssa yhteistyössä pidettiin 7 ikäihmisten perhehoidon valmennuskurssia hankealueella sekä toteutettiin pienryhmä ja henkilökohtaisia valmennuskertoja. 55 uutta ikäihmisten perhehoitajaa sai todistuksen (taulukko 1).

Taulukko 1. Ikäihmisten perhehoidon valmennuskurssien paikat ja osallistujien määrät

Valmennuskurssi	Osallistujien määrä
Inari/ Utsjoki 1.kurssi	8
Salla 1.kurssi	12
Kemijärvi 1.kurssi	8
Kemijärvi/ Pelkosenniemi /Sodankylä, yht. kurssi	8
Sodankylä 1.kurssi	2
Kemijärvi 2. kurssi	8
Inari/Utsjoki, 2. kurssi	9
Yhteensä	55

Valmennuskurssit vedettiin parityönä Perhehoitoliiton kouluttajakoulutusmateriaalia hyödyntäen ja toteuttamismallia noudattaen. Hankkeen työntekijät toimivat kouluttajapareina Sallan, Kemijärven, Sodankylän ja osittain Inarin valmennuskurssitapaamisissa. Inarin ja Utsjoen kurseille maksettiin palkkiota hanketyöntekijän kouluttajaparina toimineelle kouluttajakoulutuksen käyneille terveydenhuollon ammattihenkilöille. Lisäksi Sodankylän ikäihmisten perhehoitaja toimi kokemuskouluttajana Kemijärven ja Sodankylän kurseilla yhdellä tapaamiskerralla.

Valmennuskurssit etenivät suunniteltujen ohjelmien mukaisesti. Ainostaan kaksi henkilöä keskeytti kurssin, toinen perhesyistä ja toinen työtilanteensa vuoksi. Jotkut kurssilaiset eivät päässeet osallistumaan valmennuskurssien kaikkiin 7 tapaamiseen ja heille järjestettiin korvaavia tapaamiskertoja.

Valmennuskurssin käyneillä oli monenlaista koulutustaustaa. Lähihoitajia oli 15 ja sairaanhoitajia/terveydenhoitajia kolme (3). Lasten perhehoitajia oli kaksi. Kotiaputyötä tarjoavia yrittäjiä kurssilaisista oli seitsemän (7). Kuusi miestä kävi valmennuskurssin ja neljä pariskuntaa. Yksi kurssilaisista oli entinen maatalon emäntä. Hiljattain päivätyöstään eläkkeelle jääneitä kurssilaisista oli yhdeksän. Kaikilla kurssilaisista oli ennestään kokemusta ikäihmisten hoitamisesta joko työn kautta tai omien omaistensa hoitamisen kautta.

4.2.3 Tutustumiskäynnit ikäihmisten perhekoteihin

Hankkeen aikana järjestettiin 9 tutustumiskäyntiä ikäihmisten perhekoteihin. Käynnit ovat suuntautuneet Sodankylän Lokassa sijaitsevaan ikäihmisten perhekotiin sekä Kolarin Onnelan perhekotiin. Hanketyöntekijät kävivät myös Perhehoitoliiton kehittämispäivien yhteydessä Pertunmaalla ikäihmisten ammatillisessa perhekodissa tutustumassa.

Kuva 1. Ikäihmisten perhehoitaja Sirpa Oksanen kertomassa olohuoneessaan tutustumaan tulleille vierailijoille Lokan perhekotinsa toiminnasta

Ikäihmisten perhehoidon valmennuskurssilaisille järjestettiin tutustumiskäynnin joko Lokan tai Kolarin perhekoteihin. Valmennuskurssilaisille järjestettiin myös Skypen kautta esittelyjä joko Lapissa sijaitseviin tai muualla Suomessa sijaitseviin ikäihmisten perhekoteihin. Lisäksi järjestettiin tutustumiskäynti sodankyläläisille aikaisemmin valmennuskurssin käyneille Lokan perhekotiin. Myös kuntien toimijoita oli mukana tutustumiskäynneillä. Sodankylän kotihoidon henkilöstölle järjestettiin tutustumiskäynti myös Kolarin perhekotiin. Tutustumiskäyntien yhteydessä tavattiin Kolarissa myös kunnan palveluohjaaja ja kuultiin kokemuksia ikäihmisten perhehoidon järjestämisestä kunnan näkökulmasta.

Tutustumiskäynnillään ammatillisessa ikäihmisten perhekodissa Pertunmaalla hankeen toimijat näkivät käytännössä yksityisen perhekodin toimintaa. Käynnillä tutustuttiin ja havainnoitiin aikaisemmin koulukiinteistönä toimineen perhekodin ja perhehoitajien toimintaa. Perhekodin omistaja ei ollut itse työssä perhekodissa, perhehoitajapariskunta ja sijaiset olivat hänen palkkaamiaan työntekijöitä.

4.2.4 Ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeet ja muut materiaalit

Ikäihmisten perhehoidon kuntakohtaisten toimintaohjeiden työstäminen vaati useita työpajoja kunnissa. Kuntien organisaatorakenteista riippuen työpajoihin osallistui eri toimijoita terveys- ja sosiaalitoimista ja vanhustyöstä. Hankealueen kunnista Sallassa, Kemijärvellä, Pelkosenniellä ja Savukoskella tehtiin ensimmäinen ikäihmisten perhehoidon toimintaohje. Utsjoella, Inarissa ja Sodankylässä päivitettiin aikaisemmin tehty toimintaohje kokonaan uusiksi. Mallina käytettiin Perhehoitoliiton suosittelemaa ja alueen kärkihank-

keen työstämään ESSOTE:n toimintaohjetta ja mallia haettiin myös muualla tehdyistä tuoreista toimintaohjeista. Hanketyöntekijät tekivät koosteita työpajoja varten. Toimintaohjeiden teko kesti yllättävän kauan ajallisesti suunnitteluvaiheista hyväksyntään lautakunnassa. Siihen vaikuttivat kuntien toimijoiden ja toimielinten aikataulut.

Hankkeen aikana tuotettiin esittelyjä ikäihmisten perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä. Niitä jaettiin info-tilaisuuksissa perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä kiinnostuneille ja kuntatoimijoille myös kirjallisena ja sähköpostin välityksellä. Valmista esitemateriaalia ikäihmisten perhehoidosta saatiin Perhehoitoliitosta ja niitä jaettiin myös. Varsinaista opasta ei hankkeessa ehditty tekemään, mutta perhehoidettavia ja heidän omaisiaan varten laadittiin tiivistelmä ikäihmisten perhehoidosta (LIITE 1). Tiivistelmää jaettiin myös kuntien toimijoille, jotta he voivat jakaa sitä omille työntekijöilleen ja perhehoidosta kiinnostuneille asiakkaille ja heidän omaisilleen sekä käyttää omilla nettisivuillaan ikäihmisten perhehoidosta tiedottamiseen.

4.2.5 Ikäihmisten perhehoidon alueellinen kehittämistyö

Hankkeen alussa pyydettiin Perhehoitoliitolta tarjous ikäihmisten perhehoidon kouluttajakoulutuksen pitämisestä Lapissa. STM:n I&O- kärkihankkeen muutosagentti kysyi alustavaa kiinnostusta Lapin kunnista kouluttajakoulutukseen osallistumisesta. Kunnista ei kuitenkaan tullut riittävästi kiinnostusta ja koulutuksen järjestäminen olisi tullut kunnille kalliimmaksi, jos osallistujia olisi ollut vain muutama. Päätettiin ohjata mahdolliset kouluttajakoulutukseen haluavat terveydenhuollon ammattihenkilöt Perhehoitoliiton järjestämiin koulutuksiin Jyväskylään.

Alueellista yhteistyötä perhehoidon kehittämiseksi kuitenkin haluttiin kehittää ja hankeyhteistyönä suunniteltiin alueelliset perhehoidon verkostopäivät. Näiden päivien yhteinen osuus suunnitettiin kaikille perhehoitomuodoille. I&O hankkeen lisäksi yhteistyötä tehtiin STM:n *Lapsi ja perhepalvelujen muutosohjelma* (LAPE) -kärkihankkeen kanssa verkostopäivän organisoimiseksi ja kustannusten jakamiseksi. Alueellisia verkostopäiviä järjestettiin maaliskuussa ja syyskuussa 2018. Luennoitsijoina ja työpajojen vetäjinä toimi perhehoidon asiantuntijat perhehoitoliitosta. Päiviin osallistui ikäihmisten perhehoidosta vastaavia kuntien toimijoita hankealueelta ja myös ikäihmisten perhehoitajia. Verkostopäivien työpajoissa luotiin suuntaviivoja ikäihmisten perhehoidon toteuttamiselle Lapissa ja päätettiin jatkaa ikäihmisten perhehoidon kehittämistä alueellisten palaverien muodossa Skypen kautta.

Hanke on kutsunut alueellisen ikäihmisten perhehoidon työryhmän Skypen kautta koolle yhteensä seitsemän kertaa ensimmäisen verkostopäivän jälkeen. Palavereissa on suunniteltu ikäihmisten perhehoidon markkinointia hyödyntäen Perhehoitoliiton *Ajoissa kotiin* -kampanjan materiaalia. Syksyn 2018 ja alkuvuoden 2019 aikana palavereissa on koostettu alueellinen ehdotus kunnille yhtenäisistä ikäihmisten perhehoidon palkkioista, kulukorvauksista, perhehoitajien vapaapäivistä ja perhehoidon asiakasmaksuista (LIITE 2). Alueelliseen työryhmään on osallistunut hanketoimijoiden lisäksi I&O -hankkeen muutosagentti, joka jatkoi ryhmässä v. 2019 Lapin Liiton maakunnan sotevalmistelijana ja kuntien toimijoita eri puolilta Lappia. Työryhmään on pyydetty myös ikäihmisten perhehoidon asiantuntijoita esittelemään toimintaa muualla Suomessa ja työryhmässä on esitelty myös oman hankkeemme tuloksia.

4.2.6 Palveluyrittäjien ja yrittäjyydestä kiinnostuneiden ohjaaminen

Hankkeessa ohjattiin palveluyrittäjyydestä kiinnostuneita ja yrittäjinä jo toimivia henkilöitä henkilökohtaisina ohjauksina toimistolla ja infotilaisuuksien yhteydessä. Ohjausta sai 24 henkilöä. Sodankylässä ohjattiin jo toimivia kotiaputyöyrittäjiä hakeutumaan palveluseteliyrittäjiksi. Hankkeen aikana Sodankylässä otettiin käyttöön sähköinen palveluseteli. Kotiaputyöyrittäjien asiakkaat saivat seteleitä kotona asumisen tukipalveluihin. Yrittäjiä ohjattiin täyttämään hakulomake palveluseteliyrittäjäksi.

Hankekunnissa yrittäjille annettiin tietoa ALV-vapaiden palvelujen tuottamisesta. Heitä neuvottiin hakeutumisessa yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajaksi, omavalvontasuunnitelman tekemisessä, kirjallisten asiakassopimusten ja palvelusuunnitelmien laatimisessa sekä asiakaspapereiden käsittelemisessä ja säilyttämisessä. Lisäksi palveluyrittäjyydestä kiinnostuneiden kanssa suunniteltiin yhdessä palveluja, joita he voisivat alkaa tuottamaan. Yhtä yrittäjää ja kolmea yrittäjäksi aikovaa ohjattiin Ivalossa yhdessä yrityspalveluneuvon kanssa. Yksi henkilö aloitti Ivalossa yritystoiminnan tarjoten kotiapupalveluita mm. lumitöitä ja puunhuoltoa. Yrittäjinä toimineet Sallassa, Kemijärvellä, Inarissa ja Sodankylässä suunnittelivat toimintonsa laajentamista ikäihmisten perhehoitoon.

Osuuskuntamuotoisesta yrittämisestä ei löytynyt innostuneita hankkeen aikana. Sodankylässä toimivan osuuskunta Sompion Tähdessä kanssa suunniteltiin kotiapu- ja hoivapalvelujen laajentamista muihin kuntiin ja Sompion Tähti hakeutui yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajaksi myös Pelkosenniemen ja Kemijärvelle. Inarilaisille kotiaputyöyrittäjille suunniteltiin opintokäyntiä Sodankylään Sompion Tähteen, mutta yrittäjien kii-reiden vuoksi se jäi ryhmänä toteutumatta.

4.2.7 Kyselyt palveluyrittäjyydestä kiinnostuneille

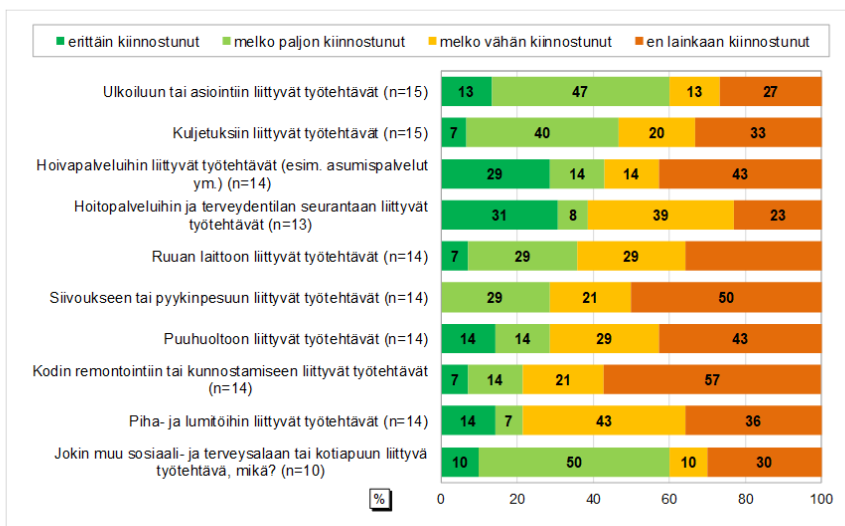
Hankkeessa toteutettiin kaksi lähes samansisältöistä sähköpostikyselyä. Kyselyissä kartoitettiin vastaajien halukkuutta ryhtyä sosiaali- ja terveysalan yrittäjäksi tai perhehoitajaksi (kyselylomake liitteenä). Kyselyt lähetettiin Kemijärven ja Inarin kuntien maaseututoimijoille ja yrittäjille. Kemijärvellä kysely toteutettiin 12.8 – 24.9.2018 välisenä aikana ja siihen tuli 18 vastausta. Inarissa kysely toteutettiin 15.10 – 5.11.2018 välisenä aikana ja siihen saatiin 23 vastausta.

Kyselyyn vastanneista suurin osa oli naisia ja yli 50-vuotiaita. Vastaajat olivat useimmiten joko koko-aika-töissä tai yrittäjinä, pää- tai sivutoimisesti. Useimmat vastaajat eivät työskennelleet sosiaali- tai terveysalalla, eikä heillä ollut siltä alalta kokemusta vapaaehtoistoiminnasta. Lähes puolet vastaajista oli kuitenkin kiinnostunut toimimaan yrittäjänä sosiaali- ja terveysalaan liittyvissä työtehtävissä. Kysyttäessä mistä sosiaali- tai terveysalan työtehtävistä he olivat kiinnostuneet, vastaukset jakautuivat kohtalaisen tasaisesti eri työtehtävien välillä. Hieman muita useammin vastaajat olivat kiinnostuneet niin sanottujen kotiaputöiden: puuhoito, lumenluonti, ulkoiluapu ja kuljetus, tekemisestä. Hoitopalvelut olivat hieman kiinnostavampia kuin hoivapalveluihin liittyvät työtehtävät. Vähiten kiinnostusta oli ruuan laittoon ja siivoamiseen liittyvissä työtehtävissä. Vain harva yrittäjä tai maaseututoimija sanoi suoraan olevansa kiinnostunut ryhtymään ikäihmisten perhehoitajaksi, mutta noin 20 prosenttia vastaajista sanoi haluavansa lisätietoa perhehoitajasta. Ajanpuute, tilat ja toisaalta epävarma toimeentulo olivat suurimmat syyt, miksi kiinnostusta sosiaali- ja terveysalaa kohtaan ei ollut. Yli puolet vastaajista sanoi kuitenkin olevansa halukas osallistumaan sotealan ja ikäihmisten perhehoi-

dosta järjestettävään yleisötilaisuuteen ja yhteensä 15 henkilöä jätti yhteystietonsa henkilökohtaista yhteydenottoa varten. Kyselyiden jälkeen sekä Kemijärvellä että Inarissa toteutettiin yleisötilaisuudet hankkeen puitteissa.

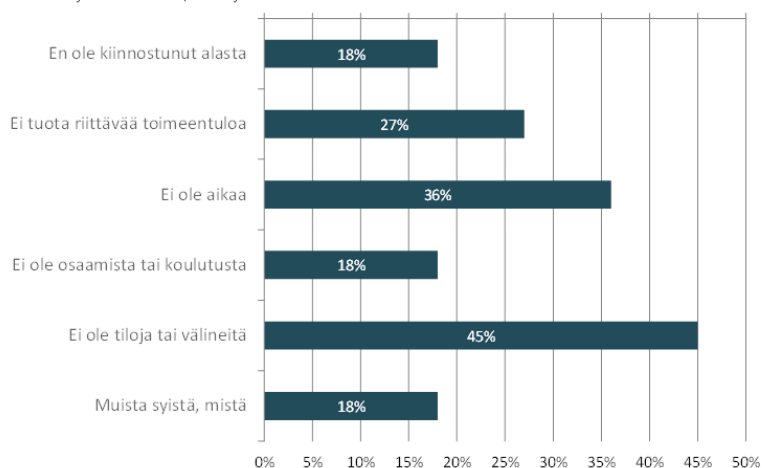
8. Miten kiinnostunut olisit työskentelemään seuraavissa sosiaali- ja terveysalaan liittyvissä työtehtävissä?

Vastaajien määrä: 23

10. Mikäli ET ole kiinnostunut sosiaali- ja terveysalan yrittäjyydestä tai perhehoidosta, mistä se johtuu?

Vastaajien määrä: 11, valittujen vastausten lukumäärä: 18

4.3 Viestintä

4.3.1 Infotilaisuudet ja muu tiedottaminen

Hanke on järjestänyt hankealueen kunnissa yhteensä 56 infotilaisuutta, joissa on esitelty ikäihmisten perhehoitoa ja palveluyrittäjyyttä sekä hanketta. Tilaisuuksissa on ollut yhteensä 933 osallistujaa. Lisäksi esittelyjä

on tehty kymmenessä erilaisissa kuntakeskuksissa tai kylissä tapahtuneissa messutyypisissä tilaisuuksissa, joissa kohdattuja henkilöitä ei ole laskettu.

Infotilaisuuksia on pidetty seuraaville ryhmille:

- 10 infotilaisuutta yleisölle kuntakeskuksissa
- 11 infotilaisuutta kyläyhdistyksissä
- 19 infotilaisuutta kuntatoimijoille (13 tilaisuutta toimihenkilöille ja 6 tilaisuutta luottamushenkilöille)
- 11 infotilaisuutta eläkeläis- tai omaishoitajayhdistyksille
- 5 infotilaisuutta sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijaryhmille

Infotilaisuuksissa on saatu jaettua tietoa yleisölle ja kuntatoimijoille ikäihmisten perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä. Tilaisuuksissa on saatu kerättyä ikäihmisten perhehoidosta kiinnostuneita henkilöitä valmennusryhmiin ja ohjattavia palveluyrittäjyydestä kiinnostuneita henkilöitä.

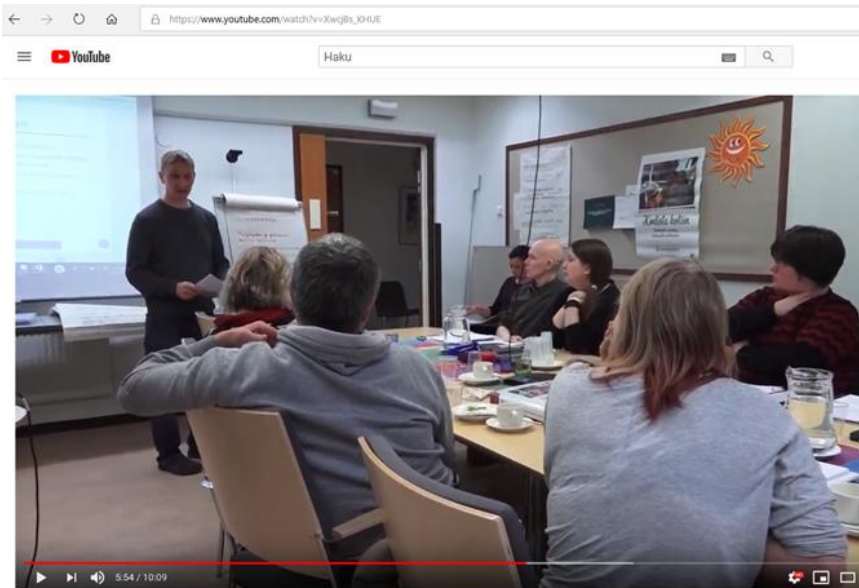
Hankkeesta on tiedotettu myös laatimalla tiedotteita yhteistyössä kuntien toimijoiden kanssa perhehoidosta, palveluyrittäjyydestä, tilaisuuksista ja sähköisestä palvelusetelistä. Esitteitä on viety kunnissa myös sellaisiin paikkoihin, joissa ihmisiä liikkuu.

4.3.2 Hankkeen internetsivut

Hankkeen alussa julkaistiin hankkeen web-sivut Leader Pohjoisin Lappi ry:n pääsivujen alla. (<https://www.pohjoisinlappi.fi/perhehoitoa-ja-palveluyrittajyytta/>). Hankkeen web-sivuilla kerrotaan hankkeesta ja sen tavoitteista, ikäihmisten perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä kiinnostuneille sekä kuntien viranhaltijoille. Ajankohtaista sivuille on tuotu tietoa viimeaikaisista tilaisuuksista ja tapahtumista, perhehoidon valmennuksista tai haettavista kiinteistöistä. Yhteystiedot sivuilta löytyvät tiedot hanketyöntekijöistä kunnittain.

4.3.3 Video ikäihmisten perhehoidon valmennuksesta

Hankkeesta ja ikäihmisten perhehoidon valmennuksesta Inarissa toteutettiin yhteistyössä Inarin Viestintäpajan kanssa julkinen Youtube-video keväällä 2018 (kuva 2). Video on katsottavissa osoitteessa: https://www.youtube.com/watch?v=XwcjBs_KHUE. Videon tarkoituksena on kertoa ikäihmisten perhehoidosta kiinnostuneille mitä perhehoito on ja miten siihen kunnassa suhtaudutaan, minkälaista perhehoidon valmennuksessa on ja mitä asioita siellä käsitellään sekä mitä kokemuksia valmennukseen osallistuneilla oli käydystä valmennuksesta. Tämän sisältöistä videota ikäihmisten perhehoidon valmennuksesta ei oltu aiemmin tehty.

Perhehoitoa ja palveluyrittäjyyttä hanke Pohjois- ja Itä-Lapin kunnissa

Kuva 2. Kuvakaappaus ikäihmisten perhehoidon valmennusta esittelevältä videolta.

4.3.4 Somepäivitykset

Pääasialliset sosiaalisen median päivitykset tehtiin Leader Pohjoisin Lappi –Facebook sivuille <https://www.facebook.com/leaderpohjoisinlappi/>. Facebook-päivityksiä, pääasiallisesti infoja ikäihmisten perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä sekä valmennuksista, tehtiin ajankohtaisista asioista ainakin 26 kertaa. Lisäksi Lapin Keiton ja eri kuntien käytössä olevat kansalaiskanavat ja kuntien virastojen omat Facebook-kanavat ovat toimineet sosiaalisen median tiedotuskanavina.

4.3.5 Lehtiartikkelit

Lehtiartikkeleita perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä julkaistiin yhteensä 20 kpl. Vuonna 2017 julkaistiin neljä (4) lehtijuttua, vuonna 2018 lehtijuttuja julkaistiin kolmetoista ja vuonna 2019 kolme (3) kappaletta (LIITE 5).

Suurin osa lehtijutuista julkaistiin paikallisissa lehdissä mm. Inarilaisessa, Koti-Lapissa ja Sompiossa sekä Lapilaisessa, mutta myös Lapin Kansassa ja Perhehoitoliiton lehdessä. Lehtijutut käsittelivät, mitä ikäihmisten perhehoito on, ikäihmisten määrän kasvua ja perhehoidon ja palveluyrittäjyyden mahdollisuuksia, perhehoitajien valmennusten alkamista ja päättymistä sekä hankkeen tuloksia. Lähes kaikkiin paikallisiin lehtiin lähetetyt lehtijutut julkaistiin. Lehdet olivat kiinnostuneita saamaan haastatteluja mm. toimivilta perhehoitajilta ja perhehoidettavilta.

4.4 Asiantuntijapalvelujen käyttö

Hankkeessa ostettiin asiantuntijatyötä ikäihmisten perhehoitaja ja kokemuskouluttaja Sirpa Oksaselta. Sodankylän Kieringin kylässä oli tarjolla yksityiseltä vuokranantajalta iso omakotitalo, johon suunniteltiin aloitettavaksi ikäihmisten perhehoitoa, kunhan löydetään sopivat perhehoitajat asumaan taloon ja hoitamaan ikäihmisiä. Sirpa Oksanen neuvotteli vuokranantajan ja kunnan kanssa järjestelyistä. Hän arvioi kiinteistöön tarvittavia muutostöitä ja perhehoidon toteuttamista kiinteistössä. Kunnan rakennustarkastaja hyväksyi kiinteistön. Sirpa Oksanen teki neljän eri tähän kiinteistön sopivan perhehoidon toimintamallin tulojen ja menojen laskelmaa sekä yhden esimerkkilaskelman muuhun kiinteistöön. Raportin liitteenä yksi esimerkki laskelmista (LIITE 4).

Asiantuntijapalveluna ostettiin Sirpa Oksaselta ja Kolarin perhekoti Onnelan perhehoitajilta perhekotitoiminnan esittelyjä valmennuskurssien osallistujille ja kuntien toimijoille. Ivalon ja Utsjoen valmennuskursseilla kouluttajaparina toimineille kouluttajakoulutuksen käynneille terveydenhuollon ammattilaisille maksettiin palkkiota, koska heillä ei ollut omaa yritystä, jolta ostaa valmennusta.

4.5 Hankkeen toteutuksen aikainen organisaatio

Hankkeen johtajana toimi Leader Pohjoisin Lappi ry:n toiminnanjohtaja. Hankkeen projektipäällikkönä aloitti 10.4.2017 Tuulikki Ahola Sodankylän toimitiloissa. Projektityöntekijöinä hankkeessa aloittivat 3.7.2017 Esa Kaitila Pohjois-Lapissa toimipisteenään Ivalo ja 7.8.2017 Päivi Taavo Itä-Lapissa toimipisteenään Kemijärvi. Vuonna 2018 projektipäällikkö teki 50%:sta työaika osan vuotta. Projektityöntekijöiden työaika jatkettiin vuoden 2018 lopusta vuoden 2019 maaliskuun loppuun.

Leader Pohjoisin Lappi ry:n taloussihteeri vastasi hankkeen taloushallinnosta.

4.6 Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen aikana haettiin kustannuksiin muutoksia. Palkkioihin siirrettiin rahaa, koska ikäihmisten perhehoidon valmentajilla ei kaikilla ollut omaa yritystä, joilta olisi voinut ostaa ostopalveluna.

	Tukipäätös:	Toteutunut:
Palkat	223 080	212 235
Palkkiot	3 000	2 936
Muut tilavuokrat	1 000	75
Ostopalvelut	5 414	5 329
Matkat	29 000	27 183
Muut kulut	3 800	3 600

<u>Flät rate 15 %</u>	<u>33 462</u>	<u>31 835</u>
Yhteensä	298 756	283 193
EU ja valtio	283 818	269 033
<u>Kunnat</u>	<u>14 938</u>	<u>14 160</u>
Yhteensä	298 756	283 193

4.7 Raportointi ja seuranta

Hankkeen viidessä ohjausryhmän kokouksessa käsiteltiin hankkeen kulku, toteutuneet toimenpiteet, toimintasuunnitelmat, rahoitus ja talousseuranta sekä muutos- ja maksatushakemukset. Leader Pohjoisin Lappi ry:n hallituksen kokousten yhteydessä käsiteltiin tiivistelmät hankkeen toiminnoista hallitusten kokousten välisenä ajanjaksona ja sen hetkisestä tilanteesta toimenpiteissä ja taloudessa. Maksatusjaksojen yhteydessä Lapin ELY-keskukselle toimitettiin tiivistelmät hankkeen toiminnoista.

Leader Pohjoisin Lappi ry:n toiminnanohjausjärjestelmään raportointiin mm. työaika, työn sisältö, sidosryhmien ja asiakkaiden tapaamiset, kokoukset ja muut merkittävät asiat. Lisäksi kerättiin taulukkomuotoon seuranta-tietoja infotilaisuuksista, valmennuskursseista, tutustumiskäynneistä, koulutuksiin osallistumisesta, tiedotteista, lehtijutuista ja some-päivityksistä. Tilaisuuksista kerättiin osallistujalistat, jotka koottiin hankkeen kansioon.

Hankkeen edistymistä seurattiin ja itsearviointia tehtiin pitämällä tiiviisti yhteyttä sähköpostitse ja puhelimitse. Hankepalavereita Skypen kautta pyrittiin järjestämään viikoittain. Palaverissa käytiin läpi ajankohtaiset asiat, tarkistettiin toimenpiteitä ja tavoitteita sekä tehtiin jatko-suunnitelmia. Toimintaryhmän sisäiseen viestintää osallistuttiin sähköpostitse, WhatsUp-kanavan kautta ja osallistumalla henkilöstöpalavereihin.

4.8 Toteutusoleetus ja riskit

Hankkeen henkilöstössä oli monipuolista osaamista hankehallinnoinnista ja hankkeiden toteutuksen yleistä osaamista. Osaamista oli myös yleisesti sosiaali- ja terveystalouden palvelujen organisoinnista ja toteuttamisesta alueellisesti ja kunnissa. Myös kyläyhdistysten toiminta oli tuttua. Viestintämateriaalin tuottamiseen ja kyselytutkimusten tekemiseen, kurssien vetämiseen ja neuvonnalliseen asiakkaiden ohjaamiseen oli myös osaamista. Hankkeen henkilöstön osaamisalueet täydensivät toisiaan. Valtakunnallisesti verkostoiduttiin hyvin. Perhehoitoliiton järjestämät kehittämisspäivät olivat hyvä tilaisuus muualla Suomessa toimivien hankkeiden, kuntien toimijoiden ja ikäihmisten perhehoitajien tapaamiseen. Yhteistyökumppaneita oli alueellisesti ja valtakunnallisesti useita, Kuntaliiton ja Suomen Yrittäjien kanssa ei ehtinyt olla varsinaista yhteistyötä.

Toimintaryhmän muu henkilöstö ja hallitus tuki yrittämisen ja alueellisen kehittämisen osaamisellaan ja talousosaamisellaan hankkeen henkilöstöä.

5 HANKKEEN TULOKSET, HAVAINNOT JA ARVIOINTI

Hankkeen ansiosta ikäihmisten perhehoito ja palveluyrittäjyys sai lisää tunnettavuutta hankealueella ja koko Lapissa. Infotilaisuuksia ikäihmisten perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä pidettiin paljon eri kohderyhmille, koska todettiin, että on vielä paljon asukkaita ja toimijoita, jotka eivät ole asiasta kuulleet. Lehtiartikkeleita julkaistiin myös paljon hankealueen paikallislehdissä. Infot ja lehtijutut lisäsivät tietoisuutta ikäihmisten perhehoidosta ja levittivät tietoa hankkeen eri tapahtumista: valmennuksista, perhehoidon ja palveluyrittäjyyden mahdollisuuksista ikäihmisten palvelujen tarpeen kasvaessa erityisesti maaseudulla. Hankkeen loppua kohden lehtijutut lisäsivät vielä kiinnostusta ikäihmisten perhehoidon valmennuksiin. Tiedotuksen ansiosta hankkeen työntekijöihin otettiin yhteyttä palveluyrittäjyys ja valmennusasioissa.

Hankkeen loppupuolella alkoi yleinen kohu yksityisten isojen yritysten vanhusten hoitolaitosten epäkohdista. Myös julkiset vanhusten hoitolaitokset saivat moitteita. Tämä herätti myös poliittisia päättäjiä ainakin keskustelemaan asiasta. Yksityisten hoitolaitosten valvontaa lisättiin. Ikäihmisten perhehoito nousi myös alueelliseen ja valtakunnalliseen mediaan välimuotoisena ja kustannustehokkaana hoitomuotona. Se on myös inhimillinen vaihtoehto järjestää ikäihmisen hyvä hoiva ja huolenpito hänen omalla asuinalueellaan.

Hankkeessa valmennettiin suuri määrä uusia ikäihmisten perhehoitajia hankealueen kuntiin. Valmennuskursien pitämiseen haluttiin panostaa hankkeen alussa, mutta koska kiinnostus lisääntyi tiedotuksen ansiosta hankkeen loppua kohti, pidettiin kaikissa hankealueen kunnissa vielä loppuvaiheessa toiset valmennuskurssit. Valmennuskursseille osallistui monen ikäisiä ja erilaisen koulutus- ja kokemustaan omaavia henkilöitä, mikä olikin toivottavaa, koska perhehoitajien on hyvä olla erilaisia. Olisi hyvä, että asiakkailta olisi valinnanvaraa. Monet valmennettavista olivat kiinnostuneita tarjoamaan perhehoitoa asiakkaiden omiin koteihin, heillä ei ollut itsellä mahdollisuutta ottaa hoidettavia omaan kotiin tilojen tai perhetilanteen vuoksi. Oli hyvä, että valmennuskursseille osallistui myös paljon kotiaputyöyrittäjiä. Yrittämisen ja perhehoidon yhdistäminen tuo heille uusia mahdollisuuksia harvaan asutuilla alueilla.

Hankkeen aikana aloitti Sodankylässä kolme osavuorokautista ikäihmisten omissa kodeissa työskentelevää perhehoitajaa ja hankkeen loppupuolella Kemijärvellä aloitettiin myös omaishoitajien sijaistamiset hoidettavien koteihin. Hankkeen lopussa oli aloittamassa Pelkosenniemen perhehoitajapariskunta lyhytaikaisen ympärivuorokautisen perhehoidon tarjoamisen omissa kodissaan ja yksi perhehoitaja oli aloittamassa työn asiakkaiden omissa kodeissa. Sodankylässä oli aloittamassa yksi perhehoitaja lyhytaikaisen perhehoidon tarjoamisen Vuojärven kylässä. Hanketyöntekijät tapasivat Perhehoitoliiton kehittämispäivillä muualla Suomessa työskentelevän perhehoitajapariskunnan ja yhden perhehoitajan, jotka olisivat halukkaita muuttamaan Lappiin töihin. Sodankylän vanhustyön toimijat ehtivät jo heidät haastattelemaankin, mutta sopivia kiinteistöjä ei ehditty hankkeen aikana löytämään.

Hankkeen aikana Sodankylässä kehitettiin edelleen jo toimivaa ikäihmisten perhekotiä. Kunnan kanssa sovittiin kuljetusten järjestämisestä kuntakeskuksesta etäällä olevaan perhekotiin. Kunta maksoi perhehoitajalle kilometrikorvauksen hoidettavien kuljettamisesta perhehoitoon ja kotiin. Sodankylän perhehoitaja aloitti myös yrittäjänä yksityisten sosiaalipalvelujen tarjoamisen omalla kotikylällään perhehoitotoiminnan lisäksi.

Alueellinen yhteistyö ikäihmisten perhehoidon kehittämisessä lähti hankkeen aikana hyvin käyntiin. Verkostopäivillä tehtiin yhteistyötä myös muiden perhehoitomuotojen kanssa. Lasten perhehoidosta on Lapissa pidemmältä ajalta kokemusta, tätä kokemusta kannattaa hyödyntää myös ikäihmisten perhehoidossa. Verkostopäivien jälkeen hanke kutsui yhdessä muutosagentin ja maakunnan sotevalmistelijan kanssa Skypellä koolle kuntien toimijoiden työryhmän, joka työsti alueellisen ehdotuksen ikäihmisten perhehoidon palkkioista, kulukorvauksista, vapaapäivistä ja asiakasmaksuista. Tämä osoitti, että toimijat tarvitsevat alueellista koordinoitua ja kokevat sen hyvänä.

Hankkeen aikana varsinaisesti uusia palveluyrittäjiä ei aloittanut kovin monta. Yrittäjyydestä kiinnostuneita kyllä ohjattiin, mutta he jäivät vielä miettimään asiaa tai menivät julkiselle puolen tai toiselle yrittäjälle töihin. Yksityisen sosiaalialan palveluyrityksen perustamisen lupaprosessi ja kirjallisten dokumenttien hallitseminen vaatisikin aloittavalle yrittäjälle jatkuvaa tukea aloitusvaiheessa. Soteuudistuksen keskeneräisyys myös askarrutti ihmisiä. Yrityksen perustaminen tuntui liian isolta riskin otolta epävarmassa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Tukipalveluja tarjoavan kotiaputyöyrityksen perustaminen oli jonkin verran helpompaa. Kiinnostusta palveluyrittäjyyteen kuitenkin tuntui olevan. Jotkut hoitoalan kokeneet työntekijät miettivät oman yrityksen perustamista, jotta voisivat tehdä hoivatyötä itsenäisesti ja kiirettömästi omia asiakkaitaan palvellen.

Hankkeen maaseututoimijoille ja -yrittäjille tehtiin kyselyihin vastanneista Inarissa 70 ja Kemijärvellä 45 prosenttia oli melko tai erittäin kiinnostuneita toimimaan yrittäjänä sosiaali- ja terveysalaan liittyvissä työtehtävissä. Yli puolet vastaajista oli myös halukkaita osallistumaan kunnissa järjestettäviin tiedotustilaisuuksiin erilaisista sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyteen tai perhehoitoon liittyvistä vaihtoehdoista ja toimeentulon mahdollisuuksista. Yhteensä 15 henkilöä myös toivoi henkilökohtaista yhteydenottoa sotealan yrittäjyyteen tai perhehoitoon liittyvien mahdollisuuksien kartoittamiseksi. Kyselyt osoittautuivatkin hyväksi tavaksi tavoittaa niitä henkilöitä, jotka olivat kiinnostuneita soteyrittämisestä tai perhehoidosta, mutta eivät olleet tietoisia hankkeesta tai heitä ei oltu muilla keinoin tavoitettu. Hankkeen aikana ainakin yksi kyselyyn vastanneista aloitti palveluyrittäjänä. Kyselyyn vastanneille järjestettiin Kemijärvellä tilaisuus, mutta heidän kiireidensä vuoksi heitä ei saatu yhteisesti koolle. Henkilökohtainen ohjaus yritystoimintaansa laajennusta suunnitteleville toimii paremmin.

Hankkeessa järjestetyt tutustumiskäynnit ikäihmisten perhekoteihin ovat tuoneet hyvin esille sen, miten eri tavalla ikäihmisten perhehoitoa voidaan järjestää eri kunnissa. Lähtökohtana on kuntien erilaiset tarpeet ja kuntien ja perhehoitajien tarjolla olevat resurssit. Hankkeen toimijat ovat vertailleet kuntien toimintaohjeita ja kuulleet käytännössä näillä tutustumiskäynneillä, miten ikäihmisten perhehoito on kunnassa järjestetty. Erilaisia ratkaisuja voidaan löytää yhteistyöllä, hyvin suunnitteleamalla ja sopimalla perhehoidon järjestämisen keinoista yhdessä. Myös kuntien ikäihmisten perhehoidosta vastaavia toimihenkilöitä on haastateltu ja saatu arvokasta kokemustietoa. Näillä tutustumiskäynneillä valmennuskurssin käyneet perhehoitajat saivat varmuutta itselleen perhehoitajina ja näkivät perhekodin konkreettisesti toiminnassa. Heillä oli mahdollisuus myös keskustella perhekodin asiakkaiden kanssa. Vierailulla Pertunmaan yksityiseen ammatilliseen perhekotiin yrittäjältä saatiin haastatteleamalla paljon kokemuspohjaista tietoa ammatillisen perhekodin perustamis- ja lupaprosessista ja perhekodin taloudesta sekä nähtiin perhekoti toiminnassa.

Hankesuunnitelman riskeissä ei ollut otettu huomioon kuntien vähäisiä resursseja kehittämistyöhön. Kuntien sosiaalitoimissa ja vanhustyössä paineet ovat tällä hetkellä suuret eikä uusien asioiden kehittämistyöhön tunnu olevan kerta kaikkiaan aikaa. Pienissä kunnissa toimihenkilöillä on laajat vastualueet. Ikäihmisten

perhehoidon ja palvelusetelien käytön laajentaminen tai eri setelien käyttöönottoprosessit voivat venyä pitkäksi, vaikka tarvetta palveluille olisi jo tällä hetkellä. Kuntakohtaisten ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeiden teko esittelyineen ja hyväksymisineen venyi monessa kunnassa pitkälle eteenpäin, vaikka ikäihmisten perhehoitoa käytiin kaikissa kunnissa hankkeen alussa esittelemässä ja halua toiminnan kehittämiseen oli. Soteuudistuksen suunnittelu vei hankkeen ajankohtana myös paljon kuntatoimijoiden aikaa ja aiheutti epävarmuutta uusien toimintojen suunnitteluun. Vastaavien toimihenkilöiden vaihtuminen muutamassa kunnassa myös pysähdytti asioiden valmistelun. Jos soteuudistuksen kaatuminen ja kohu ikäihmisten hoitolaitosten epäkohdista olisi sattunut hankkeen alussa, luultavasti kehittämistoimet niin ikäihmisten perhehoidossa kuin palveluyrittäjyyden tukemisessa olisivat menneet nopeammin eteenpäin kunnissa hankkeen aikana ja useammat ikäihmisten perhehoitajat olisivat ehtineet aloittaa työnsä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ESIITYKSET JATKOTOIMENPITEIKSI

Ikäihmisten välimuotoisten asumispalvelujen, kotona asumisen tukemisen kehittämistyöhön ja maaseudun monimuotoisen palveluyrittäjyyden tukemiseen tarvitaan jatkossa pitkäjänteistä työtä yhteiskunnan eri toimijoilta. Soteuudistuksen kaaduttua kuntien, perhehoitajien ja palveluyrittäjien yhteistyö on yhä tärkeämpää.

Nostamme esiin seuraavia jatkokehittämisaatuksia:

- 1) **Jatkotoimet ikäihmisten perhehoidon vakiinnuttamiseksi toimivaksi hoitomuodoksi koko Lapin alueella**

Tarvitaan yleisen tietämyksen lisäämistä asukkaille ja kuntien toimijoille ikäihmisten perhehoidosta ja sen erilaisista Lapin harvaan asutulle alueelle sopivista toimintamalleista vaihtoehtona ikäihmisten palvelu- ja laitosasumiselle. Tarvitaan myös tietoa ja kokemusta siitä, miten ikäihmisten perhehoito voi työllistää kylissä asuvia työkäisiä, millä lailla ja minkälaisen elannon siitä voi ansaita itselleen ja minkälainen malli olisi sopiva. Kokonaan yksityisen ympärivuorokautista hoitoa tarjoavan ammatillisen ikäihmisten perhekodin toimintamahdollisuudet tulisi myös kartoittaa Lapin alueella. Lisäksi kuntien toimintakäytänteitä tulisi kehittää ikäihmisten perhehoitoa suosivaksi. Yhtenäistän toimintaperiaatteiden ja alueellisen tasa-arvon luomiseksi pitäisi jatkaa alueellinen koordinaatiotoimintaa ikäihmisten perhehoidossa. Etäteknologian hyödyntämistä harvaan asutuilla alueilla tulisi kartoittaa ja kokeilla ikäihmisten perhehoitajien työssä.

- 2) **Jatkotoimet sotepalveluyrittäjyyden lisäämiseksi harvaan asutuilla alueilla**

Tarvitaan tietoa ja kokemusta siitä, miten sotepalveluyrittäjänä voi toimia harvaan asutulla alueilla. Kehittämistyötä tarvitaan myös pienten palveluyrittäjien ja kuntien yhteistoimintamuotojen parantamiseksi ja yrittäjien keskinäisen yhteistoiminnan lisäämiseksi. Tarvitaan myös kehittämistyötä kuntien toimintakäytänteiden parantamiseksi pieniä palveluyrittäjiä suosivaksi.

- 3) Jatkotoimet erilaisten sotepalvelualan monitoimijamallien kehittämiseen harvaan asutuilla alueilla
Tarvitaan tietoa ja kokemusta siitä, miten erilaisia maaseutuyrittämisen muotoja voi yhdistää sotepalveluyrittäjyyteen ja ikäihmisten perhehoitoon. Kehittämistyötä tarvitaan erilaisten monitoimijamallien kuvaamiseksi ja niiden kannattavuuden laskemiseksi.

8 LIITTEET

LIITE 1: Tiivistelmä ikäihmisten perhehoidosta

LIITE 2: Alueellinen ehdotus ikäihmisten perhehoidon palkkioista, kulukorvauksista, vapaapäivistä ja asiakasmaksuista

LIITE 3: Kyselylomake palveluyrittäjyydestä ja ikäihmisten perhehoidosta kiinnostuneille

LIITE 4: Esimerkkilaskelma yhden ikäihmisten perhekodin toimintamallin tuloista ja menoista

LIITE 5: Luettelo hankkeen lehtiartikkeleista